

мовити, найвищого рівня вияву (висока поезія, проза, драматургія), через меншу „міру” (тексти абсурду, деякі типи психотичних текстів художнього характеру), до повної відсутності синергії думки, почуттів тощо автора в їх інтенціональному вияві у письмі, розпаду когезії й когерентності тексту (дискурсу), як це, наприклад, спостерігається в штучно створених текстах нонсенсного характеру, а також текстах, в яких виявляється крайня межа диссоціації особистості (шизофренічні, параноїальні тексти). З боку адресата (читача, глядача, слухача) також можна говорити про міру емпатії до тексту (дискурсу) і його автора: від глибокого емпатування до повної її відсутності. Усе це разом і творить глибину текстової (дискурсивної) синергії, як спільної творчої енергії того, хто створив цей текст (дискурс) і творчої пізнавальної енергії тих, хто його сприймає.

Література

Бахтин М.М. Проблема речевих жанрів // М.М.Бахтин. Естетика словесного творчества. – М.: Наука, 1986. – С. 250-296. Бацевич Ф.С. Нариси з лінгвістичної прагматики / Ф.С.Бацевич. – Львів: ПАІС, 2010. – 336 с. Вороніна К.В. Нонсенс в аспекті адресатно-адресантної взаємодії / К.В.Вороніна // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. – 2009. – № 848. – С.102-107. Делез Ж. Логика смысла / Ж.Делез. – М.: Академический проект, 2011. – 472 с. Дементьев В.В. Семиотическое и несемиотическое начала в коммуникации / В.В.Дементьев // Studia Slavica Savaritinsia. 1-2. Проблемы контрастивной семантики (славянской и неславянской). – Szombathely, 2004. – С. 86-115. Кемпинский А. Психология шизофрении / А.Кемпинский. – М.: Логос, 1998. – 438 с. Кравец А.С. Три парадигмы смысла / А.С.Кравец // Вестник Моск. ун-та. Серия 7. Философия. – № 6, – 2004. – С.75-93. Кравченко О.В. Лингвистический абсурд: динамика смысла в дискурсе / О.В.Кравченко // Вестник Волгоградского ГУ. Серия 2. – 2008. – № 1 (7). – С. 52-78. Падучева Е.В. Высказывание и его соотношение с действительностью / Е.В.Падучева. – М.: Наука, 1985. – 272 с. Поцелуев С. Бессмыслица в аспекте семантики. Очерк развития идей / С.Поцелуев // Логос. – № 6 (57). – 2006. – С. 20-66. Руднев В. Шизофренический дискурс / В.Руднев // Логос. – 1999. – № 3-4. – С. 37-44. Семенець О.О. Синергетика поетичного слова / О.О.Семенець. – Кіровоград: Імекс ЛТД, 2004. – 338 с. Спивак Д.Л. Измененные состояния сознания: психология и лингвистика / Д.Л.Спивак. – СПб: Издательский дом Ювента; Филологический факультет СПбУ, 2000. – 296 с. Ямпольский М. Беспамятство как исток (Читая Хармса) / М.Ямпольский. – М.: Новое литературное обозрение, 1998. – 384 с.

УДК: 81'42. 134.2 – 398.6

БЕРЕГОВА О. А.

(Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

СТИЛІСТИКА ДЕКОДУВАННЯ ІСПАНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ЗАГАДКИ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОРІВНЯЛЬНИХ КОНСТРУКЦІЙ

У статті подано аналіз порівняльних конструкцій в текстах іспанської народної загадки з погляду структурно-семантичного аспекту; особливості семантичного наповнення компонентів порівняльних конструкцій; виявлено семантичні поля об'єкта та суб'єкта компаративних конструкцій.

Ключові слова: порівняння, порівняльні конструкції, семантичне поле.

Береговая О.А. Стилистика декодирования испанской народной загадки: структурно-семантические особенности сравнительных конструкций. В статье представлен анализ сравнительных конструкций в текстах испанской народной загадки с точки зрения структурно-семантического аспекта; особенности семантического наполнения компонентов сравнительных конструкций; выявлены семантические поля объекта и субъекта компаративных конструкций.

Ключевые слова: сравнение, сравнительные конструкции, семантическое поле.

Beregova O.A. The decoding stylistics of the spanish folk riddle: the structural and semantic features of comparative constructions. In the article is given the analysis of comparative constructions in the texts of the Spanish folk riddle from the point of view of structural and semantic aspects; features of the semantic filling of components of comparative constructions; the semantic fields of object and subject of comparative constructions.

Key words: comparison, comparative constructions, semantic field.

Актуальність теми. Порівняльні конструкції час від часу виступають об'єктами різноаспектних лінгвістичних досліджень. У монографії І. К. Кучеренка “Порівняльні конструкції мови в світлі граматики” застосовано формально-граматичний підхід до вивчення порівняльних конструкцій [Кучеренко 1959]. Функціонально-семантичне поле компаративності проаналізовано в дисертаційному дослідженні О. А. Щепка [Щепка 2008]. Структурно-типологічні параметри порівняльних конструкцій визначено у дисертаційній роботі О. І. Марчук [Марчук 2002]. К. А. Долінін вважає, що порівняння належить до парадигматичного ряду компаративних тропів, його семантичний механізм схожий з механізмом метафори [Долінін 1987, с. 146]. Як функціонально-семантична категорія порівняння постало в дисертаційному дослідженні Н. П. Шаповалової, у якому встановлено її формально-

граматичну, семантико-синтаксичну та комунікативну природу [Шаповалова 1998].

У дослідженнях природи самого явища компаративності, як і його лінгвістичного статусу, є надзвичайно багато суперечностей, різнотлумачень, протилежних поглядів лінгвістів, що зумовлено об'єктивною складністю цього мовного явища. Особливо дискусійними є з'ясування його семантичної природи.

Мета дослідження полягає у вивченні порівняння як лінгвістичної категорії в текстах іспанської народної загадки в ракурсі структурно-семантичного аспекту.

Об'єктом дослідження є порівняльні конструкції в текстах іспанської народної загадки.

Основним джерелом фактичного матеріалу послужила власна картотека автора, що налічує 4500 іспанських народних загадок.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дослідженні вперше на текстах іспанської народної загадки здійснено комплексний аналіз категорії порівняння та визначені семантичні поля суб'єкта та об'єкта порівняння.

Порівняння – один з методів пізнання об'єктів дійсності за допомогою конкретних образів, а не абстрактних понять, “один з найважливіших механізмів, який є у розпорядженні людини для репрезентації та породження нових знань” [Туровский 1988, с. 143]. Традиційно вважають, що порівняння – первинне явище. О. М. Веселовський, І. П. Лисков, Ш. Балі припускають, що порівняння виникло в наслідок розподілу предметів за різними категоріями [Лысаков 1914, с. 28]. Основною ознакою порівняння М. І. Черемісіна вважає не двочленність, а особливе компаративне значення другого компонента порівняння, яке відрізняється і від прямого, і від переносного значення; воно не спрямоване на реальний предмет (на відміну від прямого); не відбувається підміна одного предмета іншим (на відміну від переносного). За компаративного значення відсутня пряма номінація, другий компонент компаративної конструкції викликає живе уявлення про предмет чи явище, загальне втілюється в одиничному [Черемісіна 1971]. В порівнянні найбільш яскраво та повно позначена сутність переносу значення [Ивченков 2002; Мезенин 1971].

Порівняння – це явище, покладене в основу багатьох образних засобів мовлення. Воно синкретичне, оскільки перебуває на межі між тропеїчними і нетропеїчними стилістичними прийомами й виконує дві основні стилістичні функції – пізнання (когнітивну) та впливу (прагматичну), притаманні антропоцентричність, прагнення до зіставлення шляхом оцінки віддалених одне від одного явищ дійсності, зумовленість суб'єктивним досвідом автора. Порівняння – один з основних прийомів пізнання світу, його традиційно вважають найпростішим мовним засобом образності.

В корпусі іспанської народної загадки порівняльні конструкції структуровані, як правило, за схемою: ... *como* ...: *amarillo como el oro; blanco como la espuma; largo como una soga; redonda como una taza; brilla como un espejo*. Компаративна семантика таких конструкцій реалізується за допомогою слів (*tanto*) *tan ... como ..., más ... que ..., más ... más / menos ... que, el mejor que ...* і под.: *tan redondo como un queso, más veloz que el viento, peso menos que un camino, ando mejor que el reloj, más se mira menos se va*.

Більшість дослідників розглядають порівняння як конструкцію, що складається з трьох компонентів: перший компонент – це те, що порівнюють; другий – те, з чим порівнюють; третій – те, що є основою порівняння. Компоненти порівняння називають по-різному. Так, перший компонент визначають як *предмет* порівняння (Х. Д. Леємтес, А. І. Федоров, М. І. М'яснянкін та ін.), *порівнюване* (Д. У. Ащурова, О. К. Кочинева), *об'єкт* (С. Я. Александрова, О. В. Гулига, Є. І. Шендельс, Н. А. Широкова), *суб'єкт* (І. К. Кучеренко, В. І. Орлова, Т. М. Семенов), *перший компарат* (В. П. Берков), *компарат* (Н. П. Шаповалова) і т. д. Другий компонент здебільшого називають *образом* (М. І. М'яснянкін, І. В. Шенько), *об'єктом* (В. І. Орлова, Т. М. Семенов, В. П. Берков), *компаратором* (Н. П. Шаповалова) та ін. Третій компонент зазвичай кваліфікують як: *ознаку порівняння* (Н. І. Копилова), *основу порівняння* (С. Я. Александрова, Л. В. Прокопчук, Н. П. Шаповалова), *модуль* (С. М. Мезенін, І. З. Іскандерова), *другий компарат*, *стандарт порівняння* (В. П. Берков) і под. [Щепка 2010, с. 165]

Ми ж розглядаємо структуру мовної моделі порівняння, яка утворюється шляхом поєднання чотирьох складників: 1) *суб'єкта порівняння* – того предмета чи явища, ознаки якого ми пізнаємо, розкриваємо за допомогою іншого; 2) *об'єкта порівняння* – того, з чим порівнюється суб'єкт, тобто предмета чи явища, що має яскраво виражені й добре відомі мовцєві ознаки й унаслідок цього використовується ним для характеристики пізнаваного; 3) *основи порівняння* – ознаки (або ряду ознак), за допомогою якої здійснюється акт порівняння; 4) *показника порівняльних відношень* – засобу мовного оформлення порівняльної семантики [Щепка 2010, с. 166]. Так, у загадці

Redondo como la luna

*Y blanco como la cal;
Me hacen con leche pura,
Y ya no te digo más.
(Queso)*

наявні усі чотири компоненти компаративної конструкції: суб'єкт – “queso”, об'єкт – “luna”, основа порівняння – “redondo” і показник – “como”. Проте не завжди у структурі компаративних речень диференціюємо усі чотири компоненти (їх може бути три і менш), тобто не завжди вони мають експліцитне вираження:

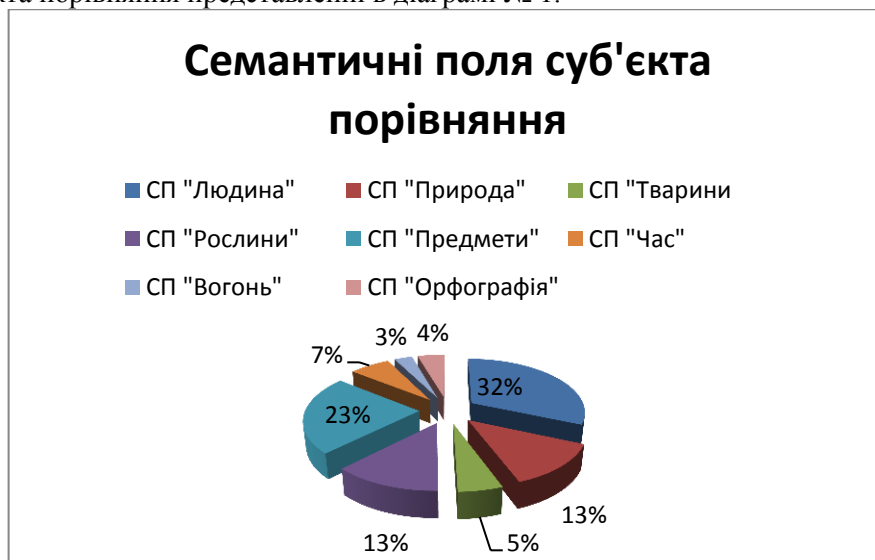
*En mediodía un campo blanco
Hay un flor amarilla
Que se la puede comer
El mismo rey de Castilla.
(Huevo frito)*

У наведеній загадці фіксуємо суб'єкт порівняння – “huevo frito”, об'єкт – “rey de Castilla”, показник – “el mismo”.

Важливим у нашому дослідженні постає питання про семантику об'єкта і суб'єкта порівняння як компонентів компаративної конструкції. Слід зазначити, що проблема семантики компонентів порівняльних конструкцій вже привертала увагу лінгвістів. Зокрема, Х. Д. Леємтес [Леємтес 1971], аналізуючи предмет (суб'єкт) порівняння, розрізняє чотири класи предмета (суб'єкта) порівняння: природа, людина, речі, тваринний світ. Вчений поділяє перший і другий класи на тематичні групи (вода, повітря, рослинність, зовнішність, поведінка, психічний стан людини), а третій і четвертий класи не аналізує, порушуючи системність у запропонованій класифікації.

Семантичне поле визначають як “ієрархічну структуру сукупності лексичних одиниць, які об'єднані спільним (інваріантним) значенням та відображають у мові певну поняттєву сферу” [Новиков 1998].

Аналіз порівняльних конструкцій дає можливість виділити за значенням суб'єкта порівняння такі семантичні поля (далі СП): СП “людина”, СП “природа”, СП “тварини”, СП “рослини”, СП “предмети”, СП “час”, СП “вогонь”, СП “орографія”. Аналіз семантики суб'єкта порівняння зумовлює виокремлення восьми семантичних полів, з-поміж яких найрепрезентативнішими щодо частотності вживання виступають СП “людина”, СП “предмети” та СП “природа”. Результати аналізу семантичного поля суб'єкта порівняння представлені в діаграмі № 1.

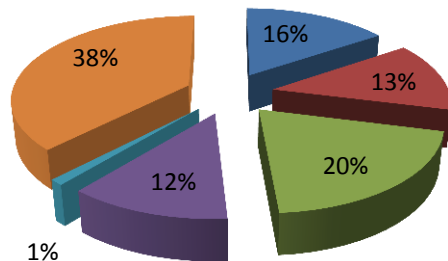

Діаграма №1. Семантичні поля суб'єкта порівняння

Досліджуючи семантичну структуру об'єкта порівняння, виокремлюємо майже такі ж семантичні поля, що і для суб'єкта порівняння. Але СП об'єкта порівняння відрізняються від СП суб'єкта порівняння: СП “людина”, СП “природа”, СП “тварини”, СП “рослини”, СП “предмети”, СП “час”. Результати аналізу фактичного матеріалу свідчать, що найрепрезентативнішими у плані вираження семантики суб'єкта порівняння виступають такі семантичні групи: „людина”, „предмети”, „тварини”. Результати аналізу семантичного поля об'єкту порівняння представлені в діаграмі № 2.

Семантичні поля об'єкта порівняння

■ СП "Людина" ■ СП "Природа" ■ СП "Тварини"
 ■ СП "Рослини" ■ СП "Час" ■ СП "Предмети"

Діаграма №2. Семантичні поля об'єкта порівняння

Отже, семантика слів у позиції об'єкта в порівняльних конструкціях виявилась вужчою, ніж семантика слів у позиції суб'єкта. Багатосемність суб'єкта компаративних конструкцій пояснюється тим, що, порівнюючи предмети чи явища, мовець добирає об'єкти, користуючись величезним арсеналом словесного відтворення асоціативних назв, які можуть відобразити семантику суб'єкта у форми порівняння. Семантика компонентів компаративної конструкції (суб'єкта й об'єкта) сприймається не відокремлено, а в їхній взаємодії.

Таким чином, найбільш частотними виступають ті семантичні типи порівнянь, де суб'єкт компаративної конструкції належить до СП "людина". Щодо семантики об'єкта порівняння, то найпоширенішими виступають компаративні конструкції з об'єктом, що належить до СП "тварина". Це, можливо, пояснюється прагненням людини краще пізнати себе (саме тому суб'єкт порівняння – це частіше "людина").

Структурно-семантичні параметри порівняльних конструкцій, окреслені у нашій статті, виступають складовою різноаспектною характеристикою порівняльних конструкцій в корпусі іспанської народної загадки.

Література

- Долини К. А. Стилистика французского языка: [учеб. пособие для студ. пед. ин-тов по спец. "Иностр. яз"] / Константин Аркадьевич Долинин. – [2-е изд., дораб.]. – М.: Просвещение, 1987. – 303 с. Ивченков В. И. Лингвостилистика тропов Юрия Казакова / В. И. Ивченков. – Минск.: УП Ред. науч.-метод. журн. "Пачатковая школа", 2002. – 112 с. Кучеренко І. К. Порівняльні конструкції мови в світлі граматики [Текст] / І. К. Кучеренко. – К., 1959. – 108 с. Лезмтес Х. Д. Структура сравнений в прозе Марлинского [Текст] / Х. Д. Лезмтес // Труды по русской и славянской филологии: Уч. зап. Тартуск. ун-та. – Тарту, 1971. – Вып. 275. – С. 97-171. Лысков И. П. Теория словесности в связи с данными языковедения и психологии / И. П. Лысков. – М., 1914. – 418 с. Марчук О. І. Структурно-типологічні параметри порівняльних конструкцій в ідіостилі М. М. Коцюбинського: Дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / Олена Іванівна Марчук; Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К. Д. Ушинського. – О., 2002. – 229 с. Мезенин С. М. Образное сравнение с точки зрения функциональной перспективы (на материале языка произведений Шекспира) / С. М. Мезенин // Учёные записки. Синтаксические исследования по английскому языку. – 1971. – Т. 473. – Вып. 2. – С. 75-81. Новиков Л. А. Семантическое поле [Текст] / Л. А. Новиков // Русский язык. Энциклопедия. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Большая Российская энциклопедия; Дрофа, 1998. – С. 458-459. Туровский В. В. Как, похож, напоминать, творительный сравнения: толкования для группы квазисинонимов / В. В. Туровский // Референция и проблемы текстообразования. – М., 1988. – С. 143. Черемисина М. И. Некоторые вопросы синтаксиса. Сравнительные конструкции современного русского языка / М. И. Черемисина. – Новосибирск, 1971. – 184с. Шаповалова Н. П. Функціонально-семантичний статус порівняльних конструкцій у сучасній українській мові: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.01 / Н. П. Шаповалова; Дніпропетр. дер ж. ун-т. – Д., 1998. – 16 с. Щепка О. А. Функціонально-семантичне поле компаративності [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук: [спец.] 10.02.01 "Українська мова" / Оксана Анатоліївна Щепка; Таврійськ. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. – Сімф., 2008. – 20 с. Щепка О. А. Функціонально-семантичні параметри порівняльних конструкцій у сучасній українській мові / Оксана Анатоліївна Щепка // Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка. – Т. 28. – Донецьк: Український культурологічний центр, Східний видавничий дім. – 2010. – С. 164-177.

Джерела ілюстративного матеріалу

- Demófilo. Colección de enigmas y adivinanzas en forma de diccionario [Електронний ресурс] ed. Eugenio de Torres y Cía., Sevilla, 1880. – Режим доступу до словника: [tp://www.los-poetas.com/a/mach.htm](http://www.los-poetas.com/a/mach.htm). Gárfer J. L. Adivinancero popular español / J. L. Gárfer, C. Fernandez. – Madrid. Taurus, 1983. – V. 2. – 275 p. Cerillo, Pedro C. Adivinanzas populares españolas (estudios y antología). / C. Pedro. – Cuenca& Ediciones de la Unersidad de Castilla-La Mancha, 2000. – 226 p. Yarza F. C. Los mejores acertijos y adivinanzas / F. C. Yarza, M. J. Llorenes. – Madrid. A.L.Mateos, 1991. – 345 p.